

วัคซีนงูสวัด

ผศ.ดร.ภก. กฤษณ์ ธีรพันธุ์เมธี

ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

งูสวัด (Shingles; Herpes zoster) เกิดจากการติดเชื้อไวรัสที่มีชื่อว่า Varicella Zoster Virus (VZV) เชื้อนี้เป็นไวรัสชนิดเดียวกับเชื้อก่อโรคอีสุกอีใสซึ่งแพร่กระจายโดยการสัมผัสโดยตรง เช่น การสัมผัสกับแผลของผู้ป่วย โดยผู้ที่ได้รับเชื้อนี้ครั้งแรกจะเกิดโรคอีสุกอีใส (Varicella; Chickenpox) เมื่อหายจากโรค เชื้อนี้ยังไม่หมดไปจากร่างกายแต่จะไปหลบอยู่ที่บริเวณปมประสาทจนเมื่อผู้ติดเชื้อมีภูมิคุ้มกันที่อ่อนแอ เช่น การเจ็บป่วยหรือภูมิคุ้มกันบกพร่อง เชื้อนี้ก็จะถูกกระตุ้นให้ออกจากปมประสาทมาก่อโรคบริเวณผิวหนังที่ปลายประสาทมาเลี้ยง โดยจะเกิดเป็นตุ่มน้ำใส มีอาการปวดแสบปวดร้อน ตุ่มน้ำใสนี้จะคงอยู่ประมาณ 5 วัน จากนั้นจะตกสะเก็ดและหายไปภายใน 2-3 สัปดาห์ ผู้ป่วยบางรายอาจมีอาการแทรกซ้อนทางระบบประสาทเกิดขึ้นได้ อาการแทรกซ้อนที่พบบ่อยที่สุดคือ อาการปวดเส้นประสาท (Postherpetic neuralgia) พบได้ถึงร้อยละ 40-44 (1, 2) ผู้ป่วยจะมีอาการปวดแปลบบริเวณที่เกิดตุ่มน้ำใสหลังจากที่ตุ่มน้ำใสหายไปแล้ว อาการปวดนี้จะคงอยู่หลายเดือน หรือถ้าเชื้อเข้าสู่ตาอาจทำให้ตาบอดได้ อาการแทรกซ้อนที่สำคัญอีกอย่าง คือ การที่เชื้อเคลื่อนออกจากปมประสาทเข้าสู่ระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้เกิดสมองอักเสบ (VZV encephalitis) อาการส่วนมากจะเกิดจากความผิดปกติของหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงสมอง ซึ่งถ้าทำการรักษาไม่ทันอาจทำให้เสียชีวิตได้

มีรายงานว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาว่าผู้ติดเชื้อไวรัสงูสวัด 1 ล้านรายต่อปี ครึ่งหนึ่งของผู้ที่มีอาการงูสวัดมีอายุมากกว่า 60 ปี และใช้เงินในการรักษาสู่ถึง 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยส่วนมากเป็นค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยภูมิคุ้มกันบกพร่องที่มีอายุมากกว่า 50 ปี (3) จากการที่ความเสี่ยงของการเกิดงูสวัดจะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ และมีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จะมีผู้ที่มีอายุมากกว่า 65 ปีสูงถึง 72 ล้านคนถึงแม้ว่าส่วนใหญ่งูสวัดจะมีอาการไม่รุนแรงแต่เมื่อเกิดอาการแทรกซ้อนขึ้นมาอาจทำให้ผู้ป่วยตาบอดหรือเสียชีวิตได้ การป้องกันการเกิดงูสวัดสามารถทำได้โดยการฉีดวัคซีน ปัจจุบันมีวัคซีนป้องกันการติดเชื้อ VZV 2 ประเภท คือ วัคซีนป้องกันอีสุกอีใส และ วัคซีนป้องกันงูสวัด ถึงแม้ว่าวัคซีนทั้ง 2 ชนิดนี้จะป้องกันการติดเชื้อเดียวกันแต่ไม่สามารถนำมาใช้แทนกันได้ วัคซีนป้องกันอีสุกอีใส (Varicella vaccine) ถูกนำมาใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1995 จะทำการฉีดเข็มแรกเมื่อเด็กอายุ 1 ปี และเข็มที่ 2 เมื่ออายุ 46 ปี ส่วนวัคซีนป้องกันงูสวัดได้รับการยอมรับให้ใช้ในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 2006 (4) ผู้ที่ได้รับคำแนะนำให้ฉีดวัคซีนนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อายุมากกว่า 60 ปีทั้งที่มีประวัติเคยเป็นอีสุกอีใสและไม่เคยเป็นอีสุกอีใส ในกรณีที่ผู้ป่วยเป็นงูสวัดแบบเป็นๆ

หายๆ ก็สามารถฉีดวัคซีนนี้ได้เพื่อป้องกันการเกิดงูสวัดในอนาคต แต่ต้องแน่ใจว่าไม่ได้มีอาการของงูสวัดในวันที่ได้รับวัคซีน วัคซีนนี้มีผลกระตุ้นภูมิคุ้มกันได้ ปี จากการศึกษพบว่าวัคซีนนี้ลดความเสี่ยงในการเกิดงูสวัดได้ร้อยละ 51 และลดความเสี่ยงในการเกิด postherpetic neuralgia ได้ร้อยละ 67 เมื่อเทียบกับผู้ที่เป็
งูสวัดแต่ไม่ได้รับวัคซีนสำหรับประเทศไทย ทางราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทยได้ทำการแนะนำ
การฉีดวัคซีนป้องกันงูสวัดไว้เช่นเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น(๕)

อย่างไรก็ตาม มีข้อห้ามห้ามให้วัคซีนป้องกันงูสวัดแก่บุคคลเหล่านี้ คือ

1. ผู้ที่แพ้เจลาติน หรือยานีโอมัยซิน หรือแพ้ส่วนประกอบต่างๆของวัคซีน
2. ผู้ที่ภูมิคุ้มกันบกพร่องจากสาเหตุต่างๆ เช่น ติดเชื้อ HIV หรือโรคที่มีผลกับระบบภูมิคุ้มกัน ผู้ที่ได้รับยากดภูมิคุ้มกัน ผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับการรักษาด้วยรังสีหรือผู้ป่วยมะเร็งเกี่ยวกับไขกระดูกหรือระบบน้ำเหลือง
3. หญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่ได้รับวัคซีนงูสวัดหากต้องการตั้งครรภ์ ควรห่างจากวันที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 4 สัปดาห์

ส่วนผู้ที่เป็ไขหรือป วัยควรรอให้หายดีก่อนได้รับวัคซีน

เอกสารอ้างอิง

1. Gilden DH, Cohrs RJ, Mahalingam R. Clinical and molecular pathogenesis of varicella virus infection. *Viral Immunol.* 2003; 16(3): 243-58.
2. Gilden DH, Nagel M, Cohrs RJ, Mahalingam R, Baird N. Varicella zoster virus in the nervous system. *F1000Res.* 2015;4. pii: F1000 Faculty Rev-1356.
3. Yawn BP, Itzler RF, Wollan PC, Pellissier JM, Sy LS, Saddier P. Health care utilization and cost burden of herpes zoster in a community population. *Mayo Clin Proc.* 2009; 84(9): 787-94.
4. <http://www.cdc.gov/vaccines/vpd-vac/shingles/vacc-need-know.htm>
5. <http://www.rcpt.org/index.php/2012-10-03-16-53-39/category/6-2013-02-02-09-02-52.html>